

To enker i Sørup, Buderup sogn

Skrevet af Inger G. Rasmussen, Stubbekøbing

I denne artikel skildres to familier i Sørup, som i 1837 rantes af den katastrofe, som en familiefaders død betød. Den ene families gård lå på Sørupgårdsvej nr. 5, hvor Niels Pedersen Søgaard boede med hustru, tre børn, hans far på aftægt og en tjenestekarl. Den anden families gård lå på Enggårdsvej nr. 34, hvor Peder Pedersen boede med hustru, fem børn, begge hans forældre på aftægt, en tjenestekarl og en tjenestepige.

Livet i 1830'erne i den lille landsby Sørup ca. 20 km syd for Aalborg var meget anderledes end i dag. Det var ganske vist 40 år siden, bønderne kunne købe deres gårde og ikke længere var fæstebønder. Nogle af gårdene blev flyttet ud af landsbyfællesskabet, men traditionerne levede videre. F. eks. levede den nedarvede navneskik videre, som foreskrev navngivningen af familiens børn. Således blev den første søn opkaldt efter sin farfar og den anden søn efter sin morfar. For pigernes vedkommende levede mormors navn videre ved den første datters dåb og farmors ved den anden datters.

Navnene på de personer, hvis liv skildres i denne artikel, er Anne Marie Andersdatter og Maren Christensdatter. Og man skal holde tungen lige i munden for at holde styr på deres børns navne. Anne Marie havde seks børn, som hed Niels, Niels Christian, Ane Kirstine, Jens, Anders og Lars Peter. Maren havde fem børn, som hed Karen Marie, Peder Chr., Ane Kirstine, Mariane og Ane Marie.

Døde Mænd i Sørup					
No.	Dødsda- gen.	Begravel- stedet.	Den Dødes For- navn og Efternavn.	Stand, Haandter- ing og Opholds- sted.	Al- der.
5	Marts 5 ^{te}	1 ^{te} 14	Niels Pedersen	gaardmand i Sørup	37
6	Marts 15 ^{te}	1 ^{te} 23	Peder Pedersen	gaardmand i Sørup	35
7	April 12 ^{te}	1 ^{te} 21	Anders Andersen	gaardmand i Sørup	40
8	April 18 ^{te}	1 ^{te} 16	Niels Pedersen	gaardmand i Sørup	34
9	April 21 ^{te}	1 ^{te} 30	Niels Pedersen	gaardmand i Sørup	56
10	Maj 18 ^{te}	1 ^{te} 28	Peder Pedersen	gaardmand i Sørup	38
11	Juni 18 ^{te}	1 ^{te} 9	Niels Pedersen	gaardmand i Sørup	37
12	Juli 24 ^{te}	1 ^{te} 6	Jens Pedersen	gaardmand i Sørup	36
13	August 17 ^{te}	1 ^{te} 22	Jens Pedersen	gaardmand i Sørup	36
14	September 23 ^{te}	1 ^{te} 1	Jens Pedersen	gaardmand i Sørup	3
15	Oktober 29 ^{te}	1 ^{te} 24	Niels Pedersen	gaardmand i Sørup	40

Peder Pedersen (nr. 6) døde i marts og Niels Pedersen Søgaard (nr. 8) i april 1837 - to blandt i alt 26 dødsfald det år

Hvordan de to enkers liv gik videre efter deres mænds begravelse

I 1837 måtte præsten i Buderup sogn forrette flere begravelser end i de foregående og i de følgende år. I kirkebogen noterede præsten pertentligt begravelsens nummer, dødsdagen, begravelsesdagen, den døde fulde navn, den døde "Stand, Haandtering og Opholdssted" samt alder, men intet om dødsårsagen.

To yngre gårdmænd i Sørup i Buderup sogn døde i henholdsvis marts og april måned 1837. Deres navn var Niels Pedersen Søgaard og Peder Pedersen, og begge efterlod kone og børn. Det ældste nu faderløse barn var elleve og det yngste halvandet år.

Helt overraskende har de to dødsfald ikke været, for mændene havde begge før deres død haft høj feber og senere kraftig diarré. Disse symptomer havde andre i landsbyen også haft, inden de døde. Eksempelvis var Niels Pedersens yngre bror Bo gået bort knap fem uger forinden.

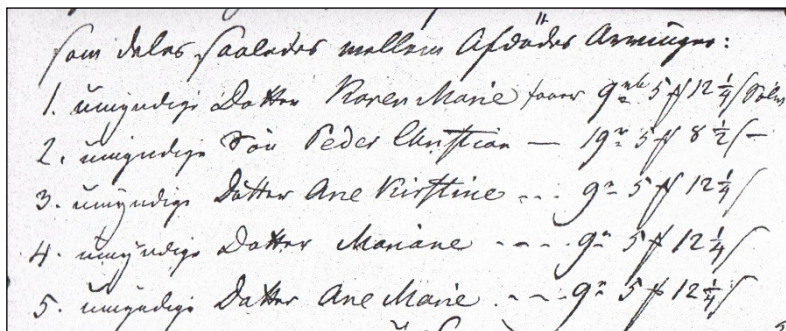
Hvordan livet gik videre for deres familier, ses af skiftet efter dem, kirkebøger, lægdsruller, folketællinger, udvandrerdatabaser samt til- og afgangslister.

Niels Pedersen Søgaard og Anne Marie Andersdatters ejendom på Sørupgårdsvej

Få uger efter dødsfaldene blev der skiftet, hvorved alt blev registreret og vurderet, helt ned til den afdødes personlige tøj. Det er ikke typisk, at dødsårsagen nævnes i et skifte, men i begge skifter noteres, at skifteforvalteren havde "uopsættelige forretninger" og sendte en fuldmægtig til Sørup, hvor "den afdøde er død af den i Sjørup i længere Tid herskende Epidemi Typhus". Her opklares endelig gåden om de mange dødsfald i 1837 i Buderup Sogn.

I Niels Pedersen Søgaards tilfælde udgjorde arven 231 rigsdaler, som deltes ligeligt mellem enken og børnene. Enken, Anne Marie Andersdatter, arvede efter den tids arvelov 50 %, mens børnene arvede en kønsbestemt andel, dvs. en søn fik en broderlod, som var det dobbelte af en søsterlod. Niels Pedersen efterlod tre børn, to sønner og en datter, hvorved enken fik ca. 115, sønnerne hver ca. 92 og datteren ca. 46 rigsdaler.

Arvedeling blandt afdødes børn

Arven efter Peder Pedersen udgjorde ca. 119 rigsdaler, som også blev delt med en halvdel til enken og en halvdel til afdødes søn og fire døtre. Enken, Maren Christensdatter, arvede ca. 59, mens døtrene fik deres søsterlod på ca. 9 og sønnen sin broderlod på ca. 19 rigsdaler.

Enkernes situation var ved første øjekast ens, men økonomisk og aldersmæssigt stod Anne Marie sig bedre. På Niels Pedersens gård på Sørup Mark var forholdene lidt bedre, hvad man ser på bl.a. afdødes garderobe og arven efter ham. Desuden havde Anne Marie kun tre uforsørgede børn og kun aftægtsforpligtelse over for én person, sin svigerfar Peder Hansen Søgaard.

Den arv, de tre børn fik efter deres far Niels Pedersen Søgaard, blev overført til Overformynderiet, mens Maren Christensdatters børn ikke ville få rådighed over deres fædrene arv, da den skulle anvendes "til deres Fornødenheder paa bedste Maade under Formyndernes Tilsyn".

Men i øvrigt stod disse to kvinder, som overlevede deres mænd, i nøjagtig samme situation i en tid, hvor der hverken var enkepension eller krisehjælp. Plads til sorg var der heller ikke, men derimod praktiske problemer med gårdens drift. De ældste af deres sønner var henholdsvis 11 og 8 1/2 år, så de kunne, som det var almindeligt den gang, hjælpe godt til, men naturligvis ikke lede en gård.

Buderup Kirke, som på daværende tidspunkt betjente Sørup, der lå syv kilometer væk - en strækning, der ofte blev tilbage-lagt til fods i al slags vejr

Landbefolkningen havde i sådanne situationer løst problemet på én og samme måde: En ny husbond måtte tage over, hvilket betød, at enken hurtigst muligt måtte gifte sig igen.

Lokalområdet havde straks emner parat, for rygter rider en hurtig hest, som man siger. For en gårdmandssøn, som hverken var den første-fødte eller den bedst egnede og dermed arving til hjem-gården, var det nærliggende hurtigt at komme på frierfød-der; for hvis enken var nogen-lunde ung og havde en god gård, kunne et nyt gif-

termål gå forbavsende hurhurtigt. Niels Pedersen Søgaards enke, Anne Marie Andersdatter, opfyldte disse betingelser, så der blev lyst for hende og den fem år yngre gårdmandssøn Anders Jensen fra Borup i Gravlev sogn d. 24. juni i Buderup kirke, mens vielsen blev foretaget i Gravlev kirke d. 25. juli samme år. Det synes, at de to har været nogenlunde lige børn.

Peder Pedersens enke, Maren Christensdatter, var 43 år og vel knap nok i den fødedygtige alder, så betingelserne var ikke helt så gunstige. I december blev hun dog gift med en ca. 20 år yngre hus-mandssøn, Søren Olesen, fra Fløe i Gravlev sogn. De har ikke været lige børn.

Efterhånden trådte forskellen mellem de to enker tydeligere frem

Anne Marie bragte tre børn med sig i sit andet ægteskab: Peder, Anne Kirstine og Niels Chr., som var født 1826, 1829 og 1834.

Maren bragte fem børn med sig i sit andet ægteskab: Karen Marie, Peder Chr., Ane Kirstine, Marianne og Ane Marie, som var født mellem 1825 og 1836.

Drengene kan vi følge i lægdsrullerne, hvor vi ser, at Anne Maries Peder og Niels Chr. blev forskriftsmæssigt optaget i lægdsrullen allerede ved deres fødsel. Hvert tredje år blev registreret, hvor den mandlige landbefolkning i alderen op til 40 år opholdt sig, for kun den var pligtig til soldatertjeneste. De to drenge blev hele deres barndom hjemme hos moderen og stedfaderen. Forholdene har altså tilladt, at de ikke blev sendt ud at tjene. Om de to sønner noteredes, at Peders højde var 63 tommer, altså 163,8 cm, mens Niels Chr. målte 61,5 tommer lig 160,8 cm, hvilket på den tid var normal højde. Ved Niels Chr. noteredes, at han manglede yderste led af venstre pegefinger, men ellers var der ingen helbredsmæssige bemærkninger ved de to brødre.

Også Marens eneste søn Peder Chr. boede i sit fødehjem hele sin barndom. Ifølge lægdsrullen var han 65,5 Tommer, hvilket svarer til 1,71 m.

Anne Marie fødte i sit andet ægteskab et nyt hold børn, sønnerne Jens, Niels og Lars Peter i årene 1838, 1839 og 1843.

Marens andet ægteskab var barnløst, og hendes liv endte ti år efter giftermålet med Søren Olesen. Hun blev begravet 1. januar 1848, og døde formodentlig af en infektionssygdom, som præsten har noteret som "Lagrippa". Enkemanden Søren Olesen solgte gården i 1851, giftede sig igen og fik en datter, som han efter traditionen opkaldte efter sin afdøde hustru.

De to kvinder oplevede ikke, hvad mange andre kvinder oplevede i gamle dage, nemlig dødfødsler og døde småbørn. Alle deres børn opnåede at blive voksne, og seks af de otte børn stiftede familie og fik mange børn. Maren oplevede imidlertid hverken sine børns giftermål eller de mange børnebørns fødsel.

Buderup Kirkes indre, som den omtrent har set ud, da denne fortælling foregik

De to enkers børn begyndte at stifte familie midt i det 19. århundrede. Ikke alle børnene blev i Sørup, nogle flyttede udensogns. For Anne Mariens børns vedkommende blev Hjeds i Veggerby sogn den nye bopæl, mens Marens børn flyttede til Hindsted herred.

Den 22. april 1849 giftede Ane Kirstine Nielsdatter, Anne Mariens eneste datter, sig og blev enkemanden Lars (Laurids) Hansens tredje kone.

Forhistorien for Lars Hansens og Ane Kirstines ægteskab giver et tydeligt billede af, hvordan ægteskaber kunne indgås i bondesamfundet. Lars Hansen kom fra slægten Kraas i Drastrup i Frejlev sogn og var den ældste søn. På trods af dette overtog hans yngre bror fødegården, hvilket kan forklares med Lars' brækkede skulder og efterfølgende skævhed i højre side. Denne oplysning stammer fra lægdsrullen, ifølge hvilken Lars Hansen ingenlunde var invalideret, men kunne aftjene sin værnepligt. Lars Hansen måtte altså se sig om efter en gård et andet sted og kom ifølge sognets tilgangsliste 1842 til Sørup og giftede sig med den 42-årige enke Bodil Nielsdatter. Ved vielsen skrev præsten i kirkebogen "Brudgommen er af bondehaandtering og tjener Enken". Med andre ord har enken fæstet Lars Hansen og set ham an, inden hun giftede sig med ham.

Efter giftermålet kaldte Lars Hansen sig ikke længere Kraas, men overtog navnet By(r)sted efter den afdøde selvejerbonde Jens Nielsen Bysted, hvis gård nu var hans. I dette ægteskab fik Lars Hansen ingen egne børn, men blev stedfader for et par børn; patchworkfamilier er altså på ingen måde en moderne opfindelse. To år senere døde Lars Hansens første kone og han giftede sig med en 22-årig pige fra Dall. Denne unge kone kom tre gange i barselsseng; To gange nedkom hun med et dødfødt barn og selv døde hun sammen med endnu et dødfødt barn. Ane Kirstine giftede sig altså med en enkemand, der var ansvarlig for flere børn, han ikke var far til. Hun behøvede dog ikke som 19-årig at leve op til rollen som stedmoder, idet det ældste barn blev konfirmeret i april 1849 og dermed fik skudsmålssbog og kunne tjene bønder. Hvad der blev af de andre stedbørn er ikke klart; i folketællingen 1850 står Lars Hansen og Ane Kirstine som mand og kone uden børn, men med to tjenestefolk.

Ligeledes 1849 giftede Karen Marie Pedersdatter, Marens ældste datter, sig. Brudgommen var Sørups skoleholder, Jacob Severin Lindegaard, som imidlertid døde af tæring (cancer eller tuberkulose) efter få ugers ægteskab.

I 1851 blev de to enkers familier flettet ind i hinanden, idet den 26-årige enke, Karen Marie Pedersdatter, og Anne Marias ældste søn, Peder Nielsen Søgaard, giftede sig. Peder havde sin arv efter faderen og købte en gård i Sørup; han købte nemlig i 1851 den gård, som enkemanden Søren Olesen ejede, hvorved det unge par kunne flytte ind i Karen Marias barndomshjem på Enggårdsvej.

Jens Mosbæk og hustru foran Støvring Skole

Det næste ægteskab blev indgået i maj 1854 i Ove sogn i Hindsted Herred. Her giftede Ane Kirstine Pedersdatter, Marens mellemste barn sig med skolelærer og kirkesanger Jens Mosbæk fra Ranum. Parret, der fik mange børn, flyttede før folketællingen 1860 til Støvring Skole i Buderup Sogn. Her er en vej opkaldt efter lærer Mosbæk, hvis gravsten endnu står ved Buderup Ødekirke.

Ane Kirstine levede sine sidste år på sindssygeanstalten Risskov ved Aarhus, hvor hun døde 1895. Begravet blev hun ifølge kirkebogen i sit fødesogn.

Mariane Pedersdatter, Marens næst yngste barn, boede efter faderens død ikke hos moderen og dennes mand, men hos sin morbror Peder Christensen Bach i Mastrup på moderens fødegård. Hun giftede sig i 1855 i Buderup kirke med Chr. Jensen ”tjenende hos Stedfaderen Chr. Asp i Støvring”. Parret flyttede til Ove sogn, hvor Chr. Jensen blev mølleforpagter, men flyttede efter et par år først til Rakkeby i Børglum herred og senere tilbage til Buderup sogn. I folketællingen 1880 kaldte Chr. Jensen sig Chr. Jensen Gundersen og angav sin profession som mølle-ejer og tømrer. I folketællingen 1916 er Mariane ”Enke med Formue”. Hun døde 1918 i Støvring, 85 år gammel.

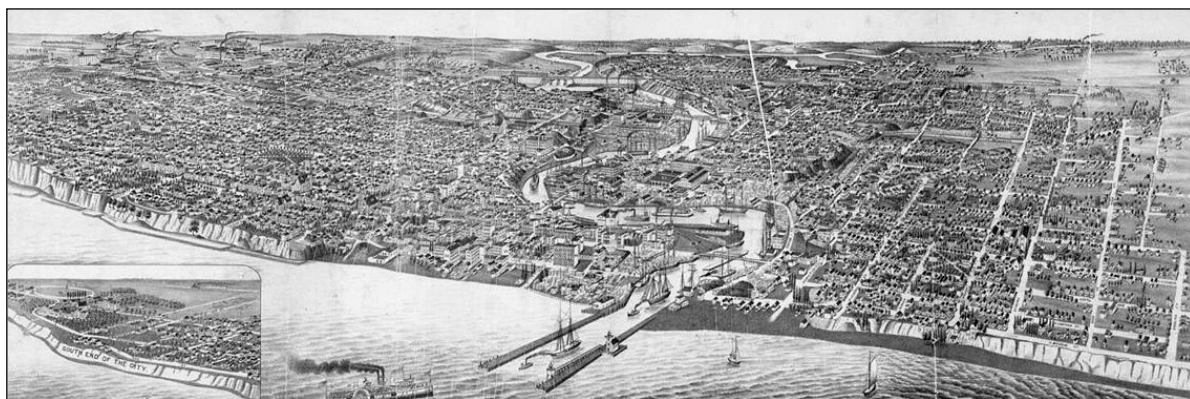
Peder Chr., Marens eneste søn, blev konfirmeret i april 1843, hvor præsten nævner, at han bor hos stedfaderen Søren Olesen og moderen. I folketællingen 1845 bor Peder Chr. stadigvæk hjemme, hvad han ligeledes gør i folketællingen 1850, altså efter moderens død. I folketællingen 1855 er Peder Chr. i Mastrup i Buderup sogn, idet han bor hos morbroderen Peder Christensen Bach i Mastrup og arbejder som vejarbejder.

Peder Christians to yngre søstre, Ane Kirstine og Marianne var på det tidspunkt allerede gift og boede begge med deres mænd i Ove sogn, Hindsted herred. I tilgangslisten 1857 for dette sogn ankom Peder Chr. for at tjene som møllersvend hos svogeren mølleforpagter Chr. Jensen. Svogeren havde imidlertid ikke heldet med sig som mølleforpagter, så Peder Chr. vendte tilbage til landbruget og tjente hos Søren Pedersen i Barsbøl i Ove sogn.

I september 1859 giftede han sig med sin husbonds datter Mariane Sørensdatter og boede ifølge folketællingen 1860 på gården i Barsbøl sammen med svigerforældrene og to af sin

kones søstre. Parret fik børnene Maren, Søren og Dorthea Larsine. Peder Chr. døde Aalborg-dal i Vive sogn i 1913 som aftægts- og enkemand, 84 år gammel.

Niels Chr. Nielsen, Anne Maries yngste barn af første ægteskab giftede sig i januar 1865 i Budolfi landsogn, hvorefter han og hans kone Karen Marie Andersdatter flyttede til et husmandssted i Hjeds i Veggerby sogn, hvor hans søster var gårdmandskone. Efter tretten år i Hjeds forlod Niels Christian sin familie og sejlede den 4. juli 1878 sammen med fem andre udvandrere fra Buderup sogn til USA. Karen Marie, hans kone, flyttede med de fem børn først til sit fødesogn og senere til Aalborg, mens hun ventede på at få tilsendt en billet til det forjættede land. Tre af børnene er opført i udvandrerdatabaseen 1888 med målet angivet som Racine, Wisconsin. Efter mange, mange års venten drog den efterladte hustru og den yngste datter endelig af sted i 1892. Karen Marie havde holdt sig oven vande ved blandt andet at have plejebørn.

Racine i Wisconsin, hvor familien i 1892 blev genforenet efter 14 års adskillelse

Midt i 1860'erne var sønnerne fra Anne Maries andet ægteskab i tyverne, og 1864 giftede Niels Andersen sig, fulgt i 1865 af broderen Jens Andersen. Niels blev gårdejer i Hjeds, mens Jens overtog forældrenes gård i Sørup. Niels fik efter navneloven 1905 tilladelse til at bære navnet Søgaard, og Jens tillagde sig i henhold til samme lov navnet Borup.

De to enkers yngste børn, Anne Maries Lars Peter og Maren Ane Marie døde begge i en forholdsvis ung alder uden at være indgået ægteskab. Lars Peter døde 21-årig af "den ondartede Halssyge", som difteritis dengang kaldtes. Sypigen Ane Marie døde i Støvring af vattersot, altså væskeansamlinger, som skyldes dårligt hjerte eller en nyrelidelse. Hun blev 27 år. Anne Marie oplevede fem børns giftermål, deres liv og de utallige børnebørn.

Således oplevede Anne Marie Andersdatter, at hendes ældste søn Peder deltog i krigen 1848 og vendte uskadt hjem. Og hun oplevede at måtte sige farvel for altid til Niels Chr., hendes yngste søn af første ægteskab, da han i 1878 forlod hjemstavnen og udvandrede til USA. Desværre har det hidtil været vanskeligt at følge denne familie Nielsen blandt de mange skandinaviske indvandrere i Wisconsin, hvis navn "over there" staves som vinden blæser som f. eks. Nelsson, Nehlson etc. Dog er der fundet dokumentation for, at deres ældste søn, Niels Peter opnåede statsborgerskab i USA og i øvrigt kan følges i folketællingerne fra 1900 til 1940 i byen Racine i Wisconsin. I hans tilfælde blev en husmandssøn bybo, som skiftede skovl og greb ud med samlebandet på en bilfabrik. I Racine lå nemlig bilfabrikken Case, som gav arbejde til mange indvandrere.

Anne Marie oplevede også, at hendes søn Niels Andersen deltog som menig i krigen 1864, hvilket senere gjorde ham berettiget til Erindringsmedaljen. Hun oplevede også, at samme søn blev enkemand i marts 1875, da hans kone, Kirsten Marie Sørensen, døde 37 år gammel af "Brysttæring". Samme år giftede enkemanden sig med en 18-årig pige, Poulina Andersen,

som blev stedmoder til fem børn mellem femten og fire år. I sit andet ægteskab fik Niels Andersen Søgaard endnu otte børn.

Året før sin død d. 8. april 1884 oplevede Anne Marie Andersdatter, at endnu en svigerdatter døde. Jens Andersen Borups kone, Ane Sofie Jensen, døde 37-årig 31. marts 1883 af tæring. At sønnen Jens giftede sig igen d. 27. april 1884, med enken Karen Kirstine Andersdatter, som bragte et par børn med, oplevede Anne Marie ikke, men hun vidste, at sådan gik livet sin gang, når man havde et landbrug, der krævede både husbond og madmoder.

Anne Marie Andersdatter blev selv efter vor tids forståelse en gammel kone. Den gennemsnitlige levealder var meget lavere i det 19. århundrede, hvilket især skyldtes den store børnedødelighed og mangel på effektiv sygdomsbekæmpelse. Men hvis folk overlevede den første barndom og ikke pådrog sig smitsomme sygdomme, som i dag bekæmpes med penicillin eller antibiotika, kunne de opnå at blive meget gamle. Forudsat naturligvis en rimelig ernæring.

1799-1815			
1	Maren Madsdatter af Borup	Konfirmation i Buderup	13 år
2	Maren Kristiansdatter af Borup	Konfirmation i Buderup	16 år
1813			
1	Pige Niels hustru Storming	Konfirmation i Buderup	13 1/2 år
2	Anne Maren Petersdatter af Borup	Konfirmation i Buderup	16 år
3	Maren Kristiansdatter af Borup	Konfirmation i Buderup	18 år
4	Maren Jensdatter af Borup	Konfirmation i Buderup	14 år
5	Christiane Christensdatter af Borup	Konfirmation i Buderup	15 år
6	Maren Jensdatter af Borup	Konfirmation i Buderup	14 1/2 år
7	Melig Andersen af Borup	Konfirmation i Buderup	11 1/2 år
8	Anne Mortensdatter af Borup	Konfirmation i Buderup	14 1/2 år
9	Pige Jensdatter af Borup	Konfirmation i Buderup	11 1/2 år
10	Maren Larsdatter af Borup	Konfirmation i Buderup	14 år
11	Caroline Pedersdatter af Borup	Konfirmation i Buderup	15 1/2 år

En pige blev konfirmeret i 1813, to 1814, men hele elleve i 1815

I sit lange liv, som spændte fra 1799 til 1884, har Anne Marie Andersdatter været vidne til mange begivenheder. Hun har f. eks i sin barndom hørt fortælle om den gale Chr. VII's afsættelse (ham med Struensee), om stavnsbåndets ophævelse i 1788, den næsten samtidige indførelse af lægdsruller og udflytningen fra det snævre, men trygge landsbyfællesskab. Englændernes bombardement af København i 1801 og deres konfiskering af den danske flåde 1807 er foregået langt fra Himmerland, men har dog været national katastrofer, som beskæftigede også landbefolkningen.

Helt tæt på har indførelsen af obligatorisk koppevaccination af småbørn og Danmarks statsbankerot i 1813 været, for den betød helt personligt for Anne Marie, at hendes konfirmation blev udskudt et helt år og lagt sammen med lillesøsterens. Det kan man slutte af, at der i 1813 kun blev konfirmeret én pige i Buderup sogn og to i 1814, mens der i året 1815 var 11 på siden "Confirmation Piger".

I 1848 var der krig, som flere unge mænd fra sognet deltog i, og da Anne Marie selv havde en søn i felten, har hun fulgt godt med i begivenhederne. I 1849 fik Danmark sin Grundlov, hvor 15 % af mændene fik stemmeret. Om Anne Marie har gjort sig tanker om kvindernes stemmeret, vides ikke, men at hendes mand Anders Jensen Borup og hendes søn Niels Pedersen Søgaard var blandt de 15 %, har hun sikkert været tilfreds med.

I krigen 1863-64 deltog kun en af hendes sønner, idet Niels Chr. Nielsen 1861 var slettet af rullen, og Jens Andersen i Sørup allerede 1854 var slettet af rullen med begrundelsen "Krøbling i højre Knæ".

I 1866 gik Anders Jensen og Anne Marie på aftægt, idet sønnen Jens overtog gården. Et generationsskifte, som fandt sted, da forældrene var midt i 60'erne. Sønnens dårlige knæ har måske ikke været helt så dårligt; måske har Jens haltet lidt ekstra i lægdsmandens nærvær, for det var fordelagtigt for en bonde at blive slettet af rullen. Man ved det ikke, så det er ren spekulation.

I slutningen af 1860'erne kom der store strukturændringer til Nordjylland, idet Den østjyske Længdebane fra Aalborg sydpå blev fuldført i 1869. I en del år havde der været vandrearbejdere, som vel ikke alle var svigermors drøm, på egnen, som har forurolet landbefolkningen, men også bragt omsætning for kro og marketenderi samt lejeindtægter.

Kaffekanden står klar på brændselskomfuret

18. september blev stationen i Støvring indviet, og selveste kong Chr. IX med den kongelige familie kørte hele strækningen og vinkede huldfuldt til befolkningen. Mon ikke Anne Marie har stået og vinket i Støvring den dag?

Andre spektakulære begivenheder i Anne Maries liv var Møntloven af 1875, hvor rigsdaler, mark og skilling blev afløst af kroner og øre. I hendes tid blev det også almindeligt at drikke kaffe på landet, så den skik har Anne Marie sikkert været med til at indføre. Om hun efter 1844 har brugt de nymodens tændstikker eller holdt sig til fyrstøjet, kan man ikke gennemskue.

Det huslige arbejde har været så forskelligt fra vore dages, at en beskrivelse af det ville sprænge rammen for denne fortælling. Dog skal lyskilderne nævnes, for Anne Marie vil have beskæftiget sig med fremstilling af tællelys af fåretalg, som i begyndelsen af det 19. århundrede har været den primære lyskilde.

Ét enkelt lys var nok til, at der både kunne spindes og strikkes. I det hele taget skete der i Anne Maries tid en omfattende kulturel, social og økonomisk udvikling i anden halvdel af 1800 tallet. Eksempler er brugsforeninger, forsamlingshuse, højskoler, kulturkampen mellem Højre og Venstre, som det ikke er muligt at gå ind på her.

De to enker er mine tipoldemødre på min mormors side. Jeg har ingen billeder fra denne side af min familie, så hvis der skulle eksistere et af f.eks. Anne Marie Andersdatter, ville jeg meget gerne se det.

En liste over de to kvinders mange børnebørn kan ses på Arkivet i Øster Hornum. Artiklens forfatter kan kontaktes gennem Arkivet.